

TÜRKÇE'DE GEORGES SIMENON

* * *

GEORGES SIMENON IN TURKISH

Ahu Selin ERKUL YAĞCI¹

ÖZ

Georges Simenon yirminci yüzyılın en üretken ve en tanınan yazarlarından biridir. Sade biçemi, yarattığı polis müfettişi Maigret dizisinde yazdığı polisiye romanları ile sıradan insanların nasıl bir suçluya dönüştüğünü anlattığı psikolojik gerilim romanlarıyla tanınmış, eserleri birçok dile çevrilip büyük okur kitleleri tarafından rağbet görmüştür. Simenon Türkiye’de de büyük ilgi görmüş, romanları özellikle 1980’lere kadar Sait Faik Abasıyanık, Bilge Karasu, Oğuz Haluk Alplaçın gibi ünlü yazarlar tarafından Türkçe’ye çevrilmiş, 1990’lardan sonra Maigret dizisinden birçok kitabı çevrilmeye devam etmiştir. Everest Yayınları tarafından 2016-2017 yıllarında yeniden basılan “Georges Simenon Ustaların Türkçesiyle” adlı dizideki çevirileri inceleyen bu makelenin iki temel amacı vardır. İlk amaç Simenon’u Türkçe’ye çeviren ilk çevirmenlerin hem yazar kimlikleri hem de seçilen eserler ve çevirilerde kullandıkları ve kendilerini yansıtan biçem ve dil özelliklerinin nasıl farklı Simenon algılarını ortaya çıkarmaktır. İkinci amaç ise Simenon’un Türkçe’de yazar/çevirmenler tarafından yapılan çevirilerinin nasıl bu yazar/çevirmenlerin kendi biçem ve dil özelliklerini yansıttığını tartışmaktır. Bu çalışmada, hem metinsel hem de yanmetinsel öğeler kullanılarak söz konusu çevirilerin Simenon’un Türkiye’deki çevirilerinde nasıl bir algı oluşturduğu incelenecektir. Simenon her zaman nitelikli çevirmenler tarafından çevrilse de bu çalışmanın amacı gereği ilk dönem çevirilerinden sadece dört tanesi ele alınacak ve çevirilerde kullanılan ve çevirilerin birbirinden oldukça farklı olmasına yol açan stratejiler kaynak metinle karşılaştırmalı olarak incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Çeviribilim, Georges Simenon, Biçem.

ABSTRACT

Georges Simenon was perhaps the most widely published author of the 20th century. His total literary output (including novels written under several pseudonyms) consisted of about 425 books that were translated into at least fifty-five languages and which sold more than six hundred million copies worldwide. Such a prolific oeuvre and widespread fame have led to diverse interpretations of Simenon, his style and his characters. Simenon is famous for its simple but effective style which he reached by deliberately omitting

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Mütercim-Tercümanlık Bölümü, İzmir.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2184-9498> • e-Mail: ahu.selin.erkul.yagci@ege.edu.tr

all polished sentences that have no use in his writings. This style made him famous and somehow challenged his translators.

In Turkey, not only Georges Simenon as an author but his translators were so famous especially until the 1980s. Simenon's translations were serialized in daily newspapers and published in book form, all translated by very famous translators and men of letters. Sait Faik Abasıyanık, Oktay Akbal, Bilge Karasu, Tahsin Yücel, Nuurullah Ataç and Çetin Altan may be cited among these translators who were also well-known authors of Turkish literature. When the literary translator is a prominent author, their enhanced visibility tends to endow their translations with higher visibility and status as well. It was clearly the case with Simenon whose works were not chosen for retranslation into Turkish, instead these first canonized translations were published many times throughout the years.

In 2016- 2017, Everest Publishing House republished these translations under the series "Georges Simenon Ustaların Türkçesiyle" by adding prefaces and notes. The prefaces or introductory texts were written by well known editors and scholars. According to these extratextual materials, one of the main characteristics of these editions is the fact that they were published without any alterations on the first translations. Indeed, these first translations were republished with some textual modifications (simplifying the language and replacing archaic expressions with more contemporary ones) earlier in 2006-2008 by Kabalıcı Publishing House.

This article aims to discuss two interrelated characteristics of Georges Simenon's translations into Turkish. The first aim is to reveal the different presentations of Simenon in Turkey through the first canonized translations carried out by famous authors and translators by examining the style and language characteristics that reflect them in these translations. The second aim is to discuss how Simenon's translations made by authors/translators in Turkish are used by these authors/translators as a practice tool for their own style and language. In this study, these first translations that formed a canon in Simenon's translations in Turkey will be studied by using both textual and paratextual elements. Although each translation in this series has its own idiosyncracies and literary value, four Simenon translations are chosen to be examined as a representative corpus since they are quite different from each other in terms of topic and style. The questions which author chose which Simenon's novel and why, how he translated it, and how these translations created stylistic differences are aimed to be answered. These are Sait Faik Abasıyanık's *Yaşamak Hırslı*, Bilge Karasu's *Bella'nın Ölümü* by Oğuz Haluk Alplaçın, *Manhattan'da Üç Oda* by Oktay Akbal, each published by Everest Publishing with a preface..

Keywords: *Translation Studies, Georges Simenon, Style*

Giriş

Georges Simenon, 20. yüzyılın en üretken yazarlarından biridir. Kullandığı mahlaslarla yazılmış romanlar dahil en az elli beş dile çevrilmiş ve dünya çapında altı yüz milyondan fazla satmış dört yüzün üzerinde kitap yazmıştır. Böylesine üretken ve tanınan bir yazar olan Simenon'un biçemi, özel hayatı ve karakteriyle ilgili birçok araştırma yapılmış ve yazılar çıkmıştır. Simenon, yazılarından hiçbir işlevi olmadığını düşündüğü tüm güzel ve edebi cümleleri bilerek çıkararak ulaştığı basit ama etkili biçimiyle tanınır. Edebi imzası haline gelen bu biçem Simenon'u dünya çapında tanınır bir yazar haline getirirken yapıtlarını farklı dillere çeviren çevirmenleri için de hem çekici hem dezorlayıcı olmuştur.

Türkiye'de özellikle 1980lere kadar sadece Georges Simenon değil, yapıtlarını Türkçe'ye çeviren çevirmenleri de çok ünlüydü. Bu dönemde Simenon'un çevirileri günlük gazetelerde tefrika edildi ve kitap halinde yayınlandı, neredeyse hepsi çok ünlü çevirmenler ve edebiyatçılar tarafından çevrildi. Türk edebiyatının tanınmış yazarları olan bu çevirmenler arasında Sait Faik Abasıyanık, Oktay Akbal, Bilge Karasu, Tahsin Yücel, Nurullah Ataç ve Çetin Altan sayılabilir. Dönemin önde gelen kısa öykü yazarlarından biri olan ve az sayıda çeviri yapan Sait Faik Abasıyanık'ın, yaşamı boyunca kitap olarak yayınlanan tek çevirisi Georges Simenon'dan çevirdiği *Yaşamak Hırsı* 'dır (1954). Sait Faik romanı ilk okuduğunda çevirmeye karar verdiğini söylemiştir. Kendisini Simenon'un biçimine ve hikayeye çok yakın hissettiğini ve bu hikayeyi Türkçe (yeniden) yazmak istediğini belirtmiştir (Şahin 2016, 11) . Bu durum Simenon'un romanlarına olan tutkuya varan beğenilerini açıklayan diğer çevirmenlerin çoğu için de geçerliydi. Kendileri de tanınmış yazarlar olan çevirmenlerinin edebiyat alanındaki görünürlükleri ve ünleri Simenon çevirilerine diğer polisiye çevirilerden farklı bir pozisyon kazandırmış, bu ilk ve klasikleşen çeviriler yıllar boyunca birçok kez yayınlanmış ve Simenon'un Türkiye'deki temsilini oluşturmuşlardır.

2016-2017 yıllarında Everest Yayınevi, bu çevirileri "Georges Simenon Ustaların Türkçesiyle" dizisi altında önsöz ve notlar ekleyerek yeniden yayımladı. Önsöz veya giriş metinleri tanınmış editörler ve edebiyat araştırmacıları tarafından yazılan bu dizi Simenon'u tekrar gündeme getirdi. Yan metin öğelerinde bu baskıların temel özelliklerinden birinin çevirilerde herhangi bir değişiklik yapılmadan yayınlanmış olmaları olduğu belirtilmektedir. Bu ilk çeviriler daha önce 2006-2008 yıllarında Kabalcı Yayınevi tarafından bazı metinsel değişikliklerle (dili sadeleştirerek ve eski ifadeleri daha çağdaş olanlarla değiştirerek) yeniden yayımlanmıştı.

Georges Simenon'un Türkçe'ye çevirileriyle ilgili birkaç çalışma yapılmıştır. Erol Üyepazarcı, Türkiye'de polisiye edebiyatın tarihi ile ilgili ayrıntılı çalışmasında Georges Simenon'a ayrı bir bölüm ayırır ve cinayeti kimin işlediği üzerinde durulan klasik polisiye anlayışının ötesine geçen insan psikolojisinin derinliklerini anlatan romanlarının edebi değerine dikkat çeker (2008: 936-950). Lale Özcan Arslan ve Pınar Güzelyürek Çelik Simenon'un Türkiye'de polisiye edebiyat tarihindeki yerini ele almışlardır (2016, 172-184). Ayrıca Simenon çevirmenleri ile ilgili yaptıkları başka bir çalışmada ise bibliyografyalardan topladıkları tüm çevirileri ve çevirmenleri listelemişler ve Simenon çevirilerini iki döneme ayırmışlar ve çevirmenlerin değişen sosyolojik profilleriyle birlikte Türkçe edebiyat alanındaki Simenon imgesinin nasıl değiştiğini irdelemişlerdir (2016, 165-192). Simenon çeviri ve çevirmenlerine genel bir bakış sağlayan bu çalışma birçok açıdan büyük önem taşımaktadır. Hem tüm çevirileri kronolojik bir şekilde bir arada görebilmemize imkan tanımakta hem de çevirmenlerinin profilleri ve çeviri yapılan Türkçe edebiyat alanındaki değişimi yansıtmaktadır. Son olarak Semra Taydaş Osman Simenon çevirilerini metinsel olarak incelediği doktora çalışmasında yazarın biçiminin çevirilerde nasıl yansıtıldığını göstermek amacıyla çevirileri kaynak metinlerle karşılaştırmalı olarak incelemiştir (2020). Mevcut tüm çalışmalarda Simenon'un Türkiye'de özellikle edebiyat çevrelerinde

çok beğenilen bir yazar olduğu belirtilmiş ve Türkçe'ye çeviren çevirmenlerin Türk yazınındaki öneminin altı çizilmiştir.

Simenon'u Türkçe'ye çeviren ilk çevirmenlerin hem yazar kimlikleri hem de seçilen eserler ve çevirilerde kullandıklarını ve kendilerini yansıtan biçem ve dil özellikleri farklı Simenon algıları yaratmıştır. Bu makalenin bu temel savı tartışan iki amacı vardır. İki temel amacı vardır. İlk amaç Türkçe'deki Simenon temsilinin dünyadaki polisiye yazarı Simenon 'dan hangi yönlerle farklı olduğunu irdelemektir. İkinci amaç ise Simenon'un Türkçe'deyazar/çevirmenler tarafından yapılan çevirilerinin nasıl bu yazar/çevirmenlerin kendi biçem ve dilleri için bir pratik yapma aracı olarak kullandıklarını tartışmaktır.

Bu çalışmada, hem metinsel hem de yan metinsel öğeler kullanılarak bu ilk çevirilerin Simenon'un Türkiye'deki çevirilerinde nasıl bir Simenon algısı oluşturduğu incelenecektir. Simenon her ne kadar her zaman nitelikli çevirmenler tarafından çevrilse de bu çalışmanın kapsamı gereği ilk dönem çevirilerinden sadece dört tanesi ele alınacak ve kaynak metinle karşılaştırmalı olarak incelenecektir.

Georges Simenon ve Türkçe'ye Çevirileri

Georges Simenon (1903-1989) yaşadığı ve romanlarını yazdığı dönemde Avrupa'da ve Amerika'da çok popüler bir yazardı. Yazarlığı hakkında özellikle de kısa zamanda çok sayıda roman yazma ünü nedeni ile farklı yorumlar bulunmasına rağmen André Gide ve François Mauriac olmak üzere birçok yazar Simenon'u "20. yüzyılın Fransızca yazan en büyük romancılarından biri, hatta birincisi" olarak tanımlamışlardır (Bajoméé 2003, 12)². Simenon polisiye romanının edebi bir tür olarak kabul görmesinde çok önemli bir katkıda bulunmuştur. İnsan doğası ve davranışın derinlerine indiği romanları Dostoyevski'ye özgü kahramanları ile birçok araştırmacı için inceleme konusu olan Simenon'un (Alovoine 1998, Assouline 1992). Polisiye roman yazmaya 1929 yılında başlamıştır. Özellikle birçok dile çevrilen *Pietr le Letton* (1931) adlı romanında yarattığı Komiser Maigret karakteriyle ünlenmiştir. Maigret karakteri yazarın 1930'lardan 1970'lere kadar birçok romanında yer almış ve okurlardan büyük ilgi görmüştür. Simenon "ağır roman" (roman dur) adını verdiği Maigret dışı romanları yazmayı tercih etse de okurların isteği doğrultusunda birçok kez Maigret dizisini devam ettirmiştir. İlgi çekici bir şekilde Simenon'a ününü kazandıran bu ilk Maigret kitabı Türkçe'ye uzun yıllar sonra 2012 yılında çevrilmiş ve Feniks Yayınları tarafından yayınlanmıştır.

Simenon Türkçe'de özellikle de ilk yıllarda daha çok Maigret dışındaki romanlarıyla tanınır. Bunlar insan doğasını ve zayıflıklarını anlatan psikolojik "ağır romanları"dır. Simenon'un ilk bakışta fazlasıyla sade gibi görünen dili ve biçemi, taşrada küçük Fransız kentlerindeki havayı çok iyi yansıtan güçlü karakter, olay örgüsü ve yer tercihleri onun romancılığının önemli noktalarıdır (Üyepazarcı 2008, 940). Simenon gazetecilik de yapmıştır, 1933 yılında Troçki ile röportaj yapmak için Türkiye'ye gelir. 1935'te Türkiye'deki izlenimlerini Türkçe'ye *Eminönü'nde Avrenos'un Meyhanesi* adıyla çevrilen *Les Clients d'Avrenos* adlı romanında yazar. Ayrıca birkaç romanında daha Türkiye'deki deneyimleri ile ilgili yazar. Özel hayatındaki çalkantılar ve II. Dünya Savaşı sırasında işgalci Almanlara karşı yeterince direniş göstermediği gerekçesiyle şiddetle eleştirilen Simenon 1945 yılında Amerika'ya taşınır. On yıl sonra geri döner. Amerika'daki yaşamının izleri *Trois Chambres a Manhattan* (1946) (Manhattan'da Üç Oda) ve *La Mort de Belle* (1952) (Bella'nın Ölümü) adlı romanlarında açıkça görülür.

Simenon'dan Türkçe'ye ilk çeviri Adnan Tahir Tan tarafından 1944 yılında çevrilip tefrika edilen *Pranga Kaçağı*'dir (L'Évadé), kitap sonrasında *Kaçak* adıyla 1959'da Tahsin Yücel tarafından yeniden çevrilmiştir. 1950-1960 yılları arasında çeşitli dergilerde birçok tefrika Simenon çevirisi yayınlanır.

² Aksi belirtilmedikçe yabancı dil tüm kaynaklardan yapılan çeviriler bana aittir.

1949'da Sait Faik Abasıyanık *Gece Yarısı Trenleri*'ni tefrika eder. Bu çeviri 1954 yılında *Yaşamak Hırsı* adı altında yayınlanır. Bu kitap birçok kez yeniden basılır ve birçok kaynakta Sait Faik Abasıyanık külliyyatının bir parçası olarak ele alınmaktadır. Üyepazarıcı Abasıyanık'ın iki farklı Simenon romanı daha tefrika ettiğini belirtir ama bu tefrikaların hangi dergi ya da gazetelerde yayınlandığı hakkında bilgi vermez. (.

Bilge Karasu'nun 1952'de *Bella'nın Ölümü* çevirisi önce tefrika sonra kitap olarak yayınlanır. 1955'te Nurullah Ataç *Kiralık Oda* çevirisi yayımlanır. Bu yıllarda Oktay Rıfat, Oktay Akbal, Hikmet Bil, Oğuz Alplaçın, Erhan Bener gibi edebiyat dünyasının önemli isimleri Simenon çevirilerini arka arkaya yayımlarlar. Peyami Safa 1956'da *Sabaha Karşı* adlı romanı önsözünde de belirttiği gibi yazarın biçimine sadık kalarak adapte edip yayımlar. Bu roman 1972'de Okşan Tanca tarafından yeniden çevirilmiştir. 1971'de Fikrat Obey'in *Oynayan Gölge* çevirisinden sonra Simenon çevirileri bir duraklama dönemi geçirir. 1986 yılından sonra ününün büyük bir kısmını borçlu olduğu Maigret romanlarının çevirileri basılmaya başlar. 1941'de 1946 yılında Çetin Altan tarafından çevirilen ve Türkiye'de geçen Evronos Meyhanesi Selahattin Bağdatlı tarafından 1991'de yeniden çevrilir. 1992'de Nisan Yayınevi Maigret dizisinden çeviriler yayınlamaya başlar. Bu dönemin çevirmenleri arasında Ümit Moran Altan, Erhan Bener, Tahsin Yücel, Hüseyin Boysan, Sosi Dolanoğlu'yu sayılabilir. Özcan Arslan ve Güzelyurt Çelik'in'in ilk dönem olarak adlandırdıkları 1986'ya kadar geçen dönemde Simenon'un çevirmenleri genelde ünlü yazar edebiyat çevresinden isimlerden, ikinci dönemde ise daha az tanınmış Fransızcadan çeviri yapan çevirmenlerden oluşuyor (Arslan Özcan ve Güzelyürek Çelik 2016, 181-82). 1986 yılından sonraki ikinci dönemde okurlarda bir Simenon okuma alışkanlığı oluşturmak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda ilk dönem çevirilerinin yeniden çevirileri ya da yeniden basımları yerine Simenon'un ününü borçlu olduğu Maigret çevirileri arka arkaya yayınlanır. Kültür ve edebiyat çevresinde bu çeviriler büyük bir heyecan uyandırsa da okurlar arasında yine de beklendiği ve istendiği kadar tanınmaz (Altan 1981)

Simenon'un Türkçe çevirileri ister kronolojik olarak isterse biçimsel ve dilsel yönden incelendiğinde farklı Simenon'ların var olduğunu söyleyebiliriz. Avrupa'da daha çok popüler dedektif romanları yazan bir yazar olarak alınırsa da Türkiye'de özellikle ilk dönem çevirileri bambaşka Simenon temsilleri yaratmıştır. Örneğin, iki dönemde de Simenon çevirmeye devam eden ve sade ve yalın biçimiyle tanınan Tahsin Yücel Simenon'un polisiye romanı "derinlemesine yenileyerek gerçeksek yazınsal bir türe dönüştürdüğünü belirtmektedir" (2016, 4). Nurullah Ataç ve Peyami Safa Simenon'u çok ve hızlı yazmakla eleştirirler (Eren 2016a) ama yine de yazdıklarını beğendiklerini saklamazlar ve yazardan çeviriler yaparlar. Özellikle Peyami Safa Simenon'un biçimine dikkat ederek bir uyarılama yaptığının altını çizer. Simenon'u sıradan bir polisiye yazarı olarak kabul etmez (Safa 1956). Ülkü Tamer de "Simenon'u polisiye romanı yazarı olarak nitelemek pek içimden gelmiyor, bence düpedüz edebiyatçı" (2003) diye yazarak Simenon'un romancılığının farklı yönlerinin altını çizer. Yan metinlerde sıklıkla karşımıza çıkan Simenon ile ilgili ve biçimi öne alan bu açıklamalar Simenon'un bu yazar/çevirmenler için bir deneme tahtası, çeviri yoluyla biçim uygulama alanı olduğunu gösterir niteliktedir. İleride daha detaylı bir biçimde çevirileri incelenecek olan çevirmen yazarlar için de benzer bir sav ileri sürülebilir.

Çeviri ve biçim arasındaki ilişki çeviribilimde çeşitli açılardan ele alınmıştır. Bunlardan başlıcaları arasında kaynak metnin biçiminin yanısıra çevirmenin biçiminin de "parmak izi" olarak ele alınmasının önemini vurgulayan Mona Baker (2000: 242-4), çevirinin kalitesi üzerine odaklanırken biçimini de bir bileşen olarak ele alan House (1981 [1977]), bireysel yazarların biçimlerini inceleyen Parks (1998) ve biçimi daha çok toplumsal açıdan inceleyen Trosborg (1997) sayılabilir. Josep Marco çeviri ve biçim arasındaki ilişkiye bir boyut daha ekleyerek çeviride biçim denilince sadece kaynak metnin biçiminin aktarılması değil ayrıca çevirmenlerin biçiminin erek metne yansımalarının da üzerinde durulması gereken bir konu olduğunun altını çizer (2004). Türkiye'de çeviri eserlerde kaynak metnin ve yazarın biçiminin çeviri yoluyla nasıl aktarıldığını gösteren çalışmalar vardır (Erkazancı Durmuş

2018, Dinçel 2010). Adı anılan bu çalışmaların bir çoğu Geoffrey Leech ve Mick Short'un (1981) biçembilim metodolojisini kullanmış ve dört biçemsel kategorisini temel almıştır. Bunlar sözcüksel, dilbilgisel, değişmeceli dil ve bağlaşıklık kategorileridir (Leech & Short, 1981, s. 61-64). Bu makale kapsamında incelenen dört çeviride öncelikle Leech ve Short'un sözlüksel ve değişmeceli dil kategorilerine bakılacaktır yazar/çevirmenlerin erek metinlerdeki sözcük tercihleri incelenecektir. Ayrıca yan metinlerde sıklıkla söz edilen eksiltme ve çıkarma stratejisini nasıl kullandıkları ve ortaya çıkan erek metinlerde kendi parmak izlerini nasıl bıraktıkları tespit edilmeye çalışılacaktır.

Hangi yazarın hangi Simenon'u seçtiği, nasıl çevirdiği ve nasıl biçemsel farklılıklar oluşturduğunu incelemek için makalenin bundan sonraki bölümünde dört Simenon çevirisi üzerine odaklanacağız. Bunlar Everest Yayınları tarafından Ustaların Türkçesiyle Simenon serisinde bir önsözle yayınlanan Sait Faik Abasıyanık'ın *Yaşamak Hırsı*, Bilge Karasu'nun *Bella'nın Ölümü*, Oğuz Haluk Alplaçın'den *Üç Kardeşiler*, Oktay Akbal'dan *Manhattan'da Üç Oda* adlı romanlardır. Bu kitapların seçilmesinin en önemli nedenleri arasında Everest Yayınları tarafından Ustaların Türkçesiyle serisinde yayınlanmalarının yanı sıra romanların hem konularının hem de biçemsel özelliklerinin birbirlerinden epeyce farklı olması sayılabilir.

Yaşamak Hırsı ve Sait Faik Abasıyanık

Simenon'un Hollanda- Belçika – Fransa üçgeninde geçen romanlarından olan *L'homme Qui Regardait Passer Les Trains* 1938 yılında yayınlanmıştır. Romanın kahramanı Kees Poppinga orta sınıf, evli ve çocuklu sıradan bir adamdır. Patronunun bir dolandırıcı olduğunu ve karısını aldattığını öğrendikten sonra birden bambaşka bir insana dönüşür, derinlerde bastırıldığı istekleri ortaya çıkar. İçinden geldiği gibi davranmaya başlar, bir cinayet işler ve kaçır. Bu kurgu Simenon'un birçok eserinde rastladığımız bir yapıdır. Katil ilk sayfalarda cinayet işler sonrasında katilin psikolojisi üzerinde durulur ve cinayet sosyolojik bir olgu olarak ince ince işlenir. Roman 1952 yılında *The Man Who Watched Trains Go By* adıyla Harold French tarafından filme aktarılır ve oldukça beğenilir.

Roman Türkçe'de *Yedigün* dergisinde 1949-1950 yılları arasında Sait Faik Abasıyanık (1906-1954) çevirisiyle tefrika edilmiştir. 1954 yılında *Yaşamak Hırsı* başlığıyla kitap olarak basılmıştır. Sait Faik'in kitaba *Geceleri Yalnız Yatamayan Adam* başlığını koymak istediği ama yayıncı tarafından başlığın değiştirildiği bilinmektedir (Şahin 2016: 12). *Yaşamak Hırsı* sonraki yıllarda Sait Faik'in bir çevirisi olmanın ötesine geçmiş yazarın külliyatı içinde anılır olmuştur ve 1948 yılında çıkan *Lüzumsuz Adam* adlı eserindeki kahramanla *Yaşamak Hırsı*'nin kahramanı arasında benzerlikler dikkat çekicidir (a.g.e 13). Yalın dili, sıradan karakterleri ve modern öykücülüğü ile Türk Edebiyatında çok önemli bir yere sahip olan Sait Faik Abasıyanık az sayıda çeviri yapmıştır. Bir eseri çevirmesi için beğenmesi ve kendini yakın hissetmesi gerekmektedir. Yukarıda da anıldığı gibi Simenon'u beğendiği için çevirmiştir. *Yaşamak Hırsı* yazar yaşarken kitap olarak yayınlanan tek çevirisidir. Fransız gazete ya da dergilerinde okuduğu ve hoşuna gittiğini söylediği altı çeviri ve dokuz uyarılma öykü ölümünden sonra *Müthiş Bir Tren Bütün Eserleri Çeviriler ve Uyarlamalar* adı altında yayınlanmıştır (1989).

Sait Faik'in *Yaşamak Hırsı* çevirisinde birçok cümleyi atıp/kısalttığını kendisi ifade etmiştir (Şahin 2016, 12). Everest Yayınları kitabın başına ekledikleri bir notta bu eksiltme ve çıkartmaların farkında olduklarını ama Sait Faik'in çevirisi üzerinde herhangi bir değişiklik yapmadıklarını belirtmektedir. Taydaş Osman da çalışmasında eksik kısımları dikkate almadığını belirtir (2020, 65). Sıklıkla bahsedilmesine rağmen incelenmemiş olan bu kısımları tespit etmek için kaynak metin ve erek metni detaylı bir şekilde karşılaştırdığımda kitapta paragraf düzeyinde atlamadan çok kısaltma ve eksiltme stratejisinin uygulandığı görülmektedir. Örneğin gemicilikle ilgili kısımlarda gemicilik terimleri ve denizin yolculuğa izin verip vermeyeceği ile ilgili paragraflarda kelime ve cümle düzeyinde eksiltmeler yapılmıştır (2016, 23-37). Kaynak metinde detaylarıyla verilen tren yolculukları ya da adreslerin erek metinden çıkartıldığı görülmektedir. Paragraf düzeyindeki çıkartmalar sayıca çok

fazla değildir, birkaç cümleden daha uzun atlamalar da genelde hikayenin kahramanı M. Poppinga'nın aynı zamanda hikayenin anlatıcısı olarak verdiği detaylardır. Bu detayların atılması hikâyede bazı yerlerin eksik kaldığı duygusunu vermektedir. Örneğin hikayenin sonunda akıl hastanesinde doktorla satranç oynadıkları sahnede satrançın Poppinga'ya hatırlattığı olayın anlatıldığı paragrafın atılması Doktor ile Poppinga arasındaki diyalogun anlamsızlaşmasına yol açmıştır (220-221). Bunun gibi ana olay örgüsüne çok da fazla katkı sağlamayan ama bize Poppinga'nın düşüncelerini ve iç dünyasını anlatan detayların kısaltılarak çevrilmesi ya da atılmasının Simenon'un öyküsünün bazı kısımlarının anlamsızlaşmasına ve tam olarak anlaşılmasına yol açtığı söylenebilir.

Bu eksiltme ve çıkarmaların yanı sıra metinde dönemde yaygın olarak kullanılan bazı yerelleştirme stratejileri de kullanılmıştır. Özellikle metindeki diyaloglarda karşımıza “Allah Allah” (221), “Afedersiniz beyim ayıp olacak ama beraber geldiğiniz efendiyi tanıyor muydunuz?” (197), “Pek kibar, efendiden biri değil mi?” (173) “Vallahi doğru” (121) “Allah rahatlık versin ” (112) gibi yerli karşılıklar sıklıkla çıkmaktadır. Ayrıca sözcük seçimlerinde Sait Faik'in kendi eserlerinde olduğunun aksine daha eski sözcük ve ifadeleri tercih etmesi dikkat çekicidir. Bu eski sözcükler Simenon'un ve Sait Faik'in sade biçemleriyle bir tezat oluşturmaktadır.

Bella'nın Ölümü ve Bilge Karasu

La Mort de Belle (1952), yazarın Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşadığı dönemin izlerini taşımaktadır. Amerika toplumunun orta sınıfından Spencer Ashby'nin evinde işlenen bir cinayet sonrasında yaşadığı gerilimi yüksek iç değişimi anlatmaktadır. Yukarıda ele alınan Poppinga karakterinde olduğu gibi Ashby de bir anda hayatında olan biten birçok şeyi farklı gözle görmeye başlar. Roman 1961 yılında sinemaya uyarlanmış ve psikolojik bir gerilim olarak oldukça ilgi çekmiştir.

Türkçe çevirisi Bilge Karasu tarafından 1952 yılında yayınlanır. Türk edebiyatının en özgün yazarlarından olan Karasu'nun Simenon'dan başka William Faulkner, Emil Ludwing, Jean Cocteau ve Jean Renoir'dan dört çevirisi vardır. Karasu'nun kitabı Fransızca'dan mı yoksa bir aradilden (İngilizce'den) mi çevirdiği tam olarak bilinmemektedir. Karasu'nun hangi kaynak metinden çeviri yaptığını tam olarak tespit etmek mümkün olmadığı için *Bella'nın Ölümü*'ndeki seçimlerinin bu ara dildeki çeviri metne bağlamak da olasıdır.

Sait Faik'in çevirisiyle hemen hemen aynı yıllarda basılmış olmasına rağmen *Bella'nın Ölümü* Türk okurlara bambaşka bir Simenon kitabı sunar. Bu farklılığın en önemli nedeni çevirmen Karasu'nun sözcük seçimleridir. Karasu kitabın başlığında Fransızca güzel anlamına gelen “Belle” ismini Batı dillerinde sıklıkla kullanılan Bella ile değiştirmiştir. Karasu, kitabı İngilizce aradilden çevirmiş olsa bile kitabın İngilizce çevirisindeki başlık da Fransızca “Belle”dir. Bu nedenle başlık seçiminin Karasu'ya özgü olduğunu söyleyebiliriz. Karasu özgün yapıtlarında olduğu gibi bu çevirisinde de öz Türkçe birçok sözcüğe yer verir (küşümlemek, gerçeklemek, erkinlikçi vb). Bu sözcük seçimi günümüz okuru için bile oldukça yadırgatıcı bir okuma deneyimi yaratmaktadır. Romanın konusu, Ashby'nin giderek daha çok duyulan tekinsiz iç sesi ve bu öz Türkçe sözcük seçimleri birleştiğinde romanı okumanın oldukça güçleştiği söylenebilir. Özellikle Simenon'un olabildiğince sade ve anlaşılır bir dil kullanmayı tercih ettiği bilindiğinden yazarın biçeminin Karasu çevirisiyle değişikliğe uğradığı söylenebilir.

Sait Faik çevirisinin aksine yanmetinlerde Karasu çevirisinde herhangi bir kısaltma ya da eklemeye bahsedilmemektedir. Ancak kaynak metin ve erek metin üzerinde yaptığım incelemede Karasu'nun da benzer bir şekilde kısaltma stratejisine başvurduğu görülmektedir. Kitabın baş kahramanı Spencer'in hiç susmayan iç sesi, etrafında gördüğü her şeyin çocukluk ve gençlik yıllarındaki

anılarla bağlantısı, komşularla ilgili detaylar cümle düzeyinde metinden atılmış ya da kısaltılmıştır. Yapılan kısaltma ve eksiltmeler Sait Faik çevirisinde olduğu kadar yoğun olmamakla beraber olay örgüsünde zaman zaman eksiklik hissi yaratmaktadır.

Karasu Sait Faik kadar olmasa da bazı diyaloglarda yerleştirme stratejisine başvurmuştur. Genelde diyaloglarda görülen “Allah rahatlık versin” (24), sağolsun (14),” Allah aşkına” (31) gibi ifadeler Karasu’nun öz Türkçe sözcük seçimleriyle zıtlık oluşturmaktadır. Karasu bazı yerlerde ise Tanrı bilir (8), Tanrı vere (135) gibi kaynak kültürün ve karakterlerin yabancılığını belirginleştiren “yabancı bırakma” stratejisini kullanmıştır.

Ayrıca *Bella’nın Ölümü* Amerika Birleşik Devletleri’nde geçtiği için yazarın İngilizce olarak kullandığı sözcük ve ifadeler de vardır. Karasu bunları aynen İngilizce olarak bırakmıştır. Böylelikle günlük dilde fazla kullanılmayan öz Türkçe sözcükler, İngilizce sözcük ve ifadeler, zaman zaman kullanılan yerleştirme ve yabancı bırakma stratejileriyle çok katmanlı bir Simenon çevirisi ortaya çıkmıştır. *Yaşamak Hırsı* gibi bu çeviriye de önsöz yazan Seval Şahin *Bella’nın Ölümü* ile Karasu’nun kendi eserleri arasındaki konu benzerliğine dikkat çeker (2016, 11).

Üç Kardeşiler ve Oğuz Haluk Alplaçın

Orijinal ismi *Les Freres Rico* (1952) olan *Üç Kardeşiler* (1962) de benzer bir şekilde Simenon’un Amerika’da geçen romanlarından biridir. *Üç Kardeşiler* mafya için çalışan Eddie’nin kendini ve ailesini kurtarmak için kardeşinin yerini bulmak için çıktığı seyahati ve iç hesaplaşmasını konu alır. Mafya romanı türünün ilk örneklerinden olan roman (Üyepazarcı 2008, 940) Eddie, Gino ve Tony adında İtalyan kökenli Amerikalı üç kardeşin hikayesini en büyük ağabey Eddie’nin gözünden anlatır. Roman sade üslubuyla okura Eddie’nin iç dünyasını tüm açıklığıyla sunmaktadır. Simenon’un diğer birçok eseri gibi sinemaya da aktarılmıştır.

Romanı Hayalet Oğuz lakabıyla tanınan ve İngilizce’den birçok çeviri yapan çevirmen ve yazar Oğuz Haluk Alplaçın çevirmiştir. Alplaçın’ın Fransızca bildiğiyle ilgili bir kayıt olmadığı için romanın ara dil İngilizceden çevrildiği düşünülmektedir. Roman başarılı çevirisinin de etkisiyle Türkiye’de en çok tanınan ve beğenilen Simenon romanlarından biri olmuştur. Çevirmenlik ve yazarlığının yanı sıra üretken bir senaryo yazarı olan Alplaçın erek metne sinematografik bir tat katmıştır.

Alplaçın’ın İngilizce aradilden çeviri yaptığı varsayılarak İngilizce çevirisi *The Brothers Rico* (1957), Fransızca kaynak metin erek metin karşılaştırıldığında bu çeviride de kısaltma ve eksiltmeler olduğu kadar eklemeler de göze çarpmaktadır. Yukarıda incelenen iki kitapta olduğu gibi bu romanda da kısaltma ve eksiltmeler olay örgüsünü bozmaktan çok Eddie’nin iç hesaplaşmalarıyla ilgili detaylardır. Bu kısaltma ve eksiltmelerin Eddie karakterinin derinliğini azalttığını söylemek mümkündür. Eddie’nin çocukluğu ve gençliğiyle ilgili anıların ve ailesiyle ilişkilerini gösteren bazı detayların atılması Eddie’nin yolculuğu boyunca yaşadığı iç hesaplaşmasını hafifletip okurun mafya arası ilişkilere ve olaya odaklanmasına sebep olmuştur.

Erek metne yapılan eklemeler diğer çevirilerde de görülen yerleştirme stratejisiyle bağlantılıdır. Karakterler arasındaki diyaloglara akıcılık katmak amaçlı kullanıldığı düşünülen yerleştirme stratejisine “bülbül kesilmek” (25), “taş gibi sağır” (27), “gözbebeği” (24), “eyvallah” (34) ya da sıklıkla kullanılan güzelim, canım gibi ifadeler örnek gösterilebilir. *Bella’nın Ölümü* gibi bu roman da Amerika Birleşik Devletleri’nde geçmektedir ve kaynak metinde İngilizce olarak kullanılan birçok sözcük vardır. Karasu’nun aksine Alplaçın bu kelimeleri de Türkçe’ye çevirmeyi tercih etmiştir. Tahmin ettiğimiz gibi çeviri İngilizceden yapıldıysa İngilizce çeviride, Fransızca kaynak metnin bazı yerlerinde İngilizce kullanılan kelime ve ifadeler italik olarak yazıldığı ve bunların aslında İngilizce olduğu belirtilmediği için Alplaçın’ın de bunları farketmeden tüm metni Türkçeye çevirdiği

düşünülebilir.. Sonuç olarak, Alplaçın'ın çok daha kolay okunan okuru bir mafya filmi izlercesine heyecanlandıran akıcı bir çeviri ortaya çıkmıştır.

Manhattan'da Üç Oda ve Oktay Akbal

Bu makale kapsamında incelenecek dördüncü Simenon eseri *Trois Chambres a Manhattan* 1946 yılında yayınlanmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'ne gittiği ilk yıllarda yazdığı bu romanda cinayet işlenmez. İnişli çıkışlı ve gerilimli bir aşk hikayesinin anlatıldığı roman Simenon'un özel hayatından izler taşır. Romandaki François ve Kay'in tanışması ve aralarındaki tutkulu ilişki yazarın ikinci eşi Denyse'le tanışmasının ve ilişkilerinin de hikayesidir. Bu roman da Marcel Carné tarafından 1965'te sinemaya uyarlanmıştır. Everest Yayınları tarafından yeniden basılan Akbal çevirisine Ceyhan Usanmaz kapsamlı bir giriş yazısı yazmıştır. Bu yazıda Manhattan'da Üç Oda'nın Simenon'un romancılığındaki yerini ve yazarın hayatından taşıdığı otobiyografik öğeleri detaylı bir şekilde okura sunmuştur. Ayrıca kitabın film uyarlaması hakkında detaylı bilgiler vermiştir (2017, 6-12).

Manhattan'da Üç Oda adıyla Oktay Akbal tarafından 1972 yılında Türkçeye çevrilmiştir. Bir yıl önce 1971'de Simenon'dan *Cinayetler Limanı* adında bir Maigret romanı çeviren Akbal bu romanı çevirdiğinde ikisi Simenon'dan olmak üzere birçok çevirisi vardı. Gazete ve dergilerde edebiyat eleştirmenliği yapıyor, denemeler ve kitap tanıtım yazıları yazıyordu. Sait Faik'e hayranlığıyla bilinen Akbal'ın çevirmek için Simenon romanlarını seçmesi pek de şaşırtıcı değildir. Sıradan insanların hayatına dair yazdığı hikayeler ve sade biçimiyle tanınan Akbal, çevirdiği üç Simenon romanında da aynı biçimi sürdürmüştür. Bu makale kapsamına alınmasa da Akbal'ın diğer üç Simenon çevirisini de incelediğimizde sade ve akıcı dili göze çarpmaktadır. Akbal yaptığı çevirilerde ve yazdığı tüm yazılarda anadil Türkçe'yi bilmenin çevirmen ve yazarlarda aranması gereken en önemli özellik olduğunun altını çizer (Akbal 1961, 788).

Kaynak metinle erek metin karşılaştırıldığında incelenen diğer üç romandan daha az sayıda kısaltma ve eksiltmenin yapıldığı görülmektedir. Ayrıca metine Türkçe günlük konuşma diline uygun ve son derece akıcı bir şekilde çevrilmesine rağmen yukarıda incelenen üç çeviride görülen yerleştirme stratejilerine çok başvurulmamıştır. Erek metnin Fransızca ile karşılaştırmalı incelendiğinde metnin büyük bir sadakatle kaynak metni takip ettiği, okuru yadırgatıcı hiçbir öge barındırmamakla birlikte aynı zamanda son derece sürükleyici olduğu görülmektedir. Türkçe çevirinin en önemli özelliklerinden biri batı dillerinden yapılan diğer çevirilerde de sıklıkla rastlanılan bir şekilde cinsiyet gösteren kişi zamirleriyle kurulmuş (Fransızcada il/elle) tüm tümcelerın "adam" ve "kadın" öznesiyle çevrilmesidir. Türk okurlar göz önüne alınarak metnin anlaşılabilirliğini artırmak için kullanılan bu seçim metne, François ve Kay'in hikayesine evrensel bir boyut da kazandırmıştır. *Manhattan'da Üç Oda* adından da anlaşılacağı gibi New York'ta geçer ve sokakların ve mekanların isimleri olmasa dünyanın herhangi bir yerinde geçebilecek son derece tutkulu hatta gerilimli bir aşk hikayesidir. Akbal'ın Simenon'un sade biçimini çok başarılı bir şekilde aktardığı görülmektedir. Okur kitap boyunca özellikle François'ın artan kıskançlığını, adam ve kadın arasında değişen dengeleri hiç azalmayan bir heyecanla takip eder. Bu anlamda çok başarılı bir çeviri olduğu sonucuna varılabilir. Usanmaz, Everest Yayınları'ndan yayınlanan önsözde Oktay Akbal'ın daha sonraki yıllarda yazdığı romanların sadeliği ve içselliğinin bu çeviriyle bağlantılarına dikkat çeker (2017, 11). Bu Simenon çevirisinin Akbal'ın sıradan insanların hayatına dair yazdığı hikayelerini ve sade biçimini çok iyi yansıttığı da açıktır.

Sonuç

Georges Simenon dünyada daha çok polisiye yazarı olarak tanınmaktadır. Maigret romanları ve çevirileri külliyatında çok önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye’de ise özellikle ilk dönemde daha çok Maigret dışı ağır romanlarıyla tanınır. Ayrıca bu kadar çok ünlü yazar tarafından çevrilmiş belki de tek yazardır. Dünya çapında milyonların okuduğu bir polisiye yazarıken Türkiye’de daha çok belli bir kitle tarafından beğenilen ve okunan bir yazar olarak tanınması belki de bu nitelikli çevirmenlerden kaynaklanmaktadır. Bu makale kapsamında sadece dört tanesine değinilmesine rağmen diğer ünlü yazar/çevirmenlerin kendi eserleriyle çevirileri arasında benzerlikler çoktur. Bir yazı makinesi gibi fazla düşünmeden, hazırlık yapmadan yazması ve çok çabuk yayınlaması eleştirmelerine rağmen bu eleştirileri yapan Tahsin Yücel, Oktay Rıfat, Nurullah Ataç, Peyami Safa ve diğer tüm çevirmenleri Simenon romanlarını çevirmişler biçimlerini ve bu makale kapsamına alınmasa da yapılan karşılaştırmalı okumalarda Türkçe’de dünyada tanınan polisiye romanı Georges Simenon’dan başka bir Simenon temsili yaratmışlardır. Çevirilerin ortak noktası kısaltma ve eksiltmenin tüm çevirmenler tarafından farklı yoğunlukta da olsa yapılması ve yerleştirme stratejilerinin kullanılmasıdır. İncelenen dört metinde bu stratejileri en az kullanan çevirmenin Oktay Akbal olduğu tespit edilmiştir. Benzer çeviri stratejileri kullanmalarına rağmen çevirilerin birbirinden bu kadar farklı Simenonlar ortaya çıkarmasının nedeni çevirmenlerin sözcük seçimlerinde aranabilir. Örneğin aynı yıllarda yayınlanmalarına rağmen Sait Faik ve Bilge Karasu çevirileri dil bakımından birbirinden tamamen farklıdır. Alplaçın çevirisi metni Türk okuruna yaklaştırırken Akbal çevirisi romana adeta evrensel bir anlatı yönü kazandırır. Metinler üzerinde yaptığım karşılaştırmalı inceleme ve yakın okuma ise çevirilerde yapılan kısaltma ve eksiltmelerin olay örgüsünde kesintilerden ziyade romanlarda büyük öneme sahip karakterlerin derinlikleri ve düşünce tarzlarının tam olarak anlaşılmasına yol açtığı söylenebilir. Simenon’un dünyada daha meşhur olduğu Maigret dizisi yerine ağır romanlarının çeviri için seçilmesi sonra romanlardaki psikolojik tahlillerin atılması bir çelişki gibi görünmektedir. Bunu yazar –çevirmenlerin Simenon’un çok beğenerek çevirdikleri romanlarında Türkiye’deki okur kitlesini de göz önüne alarak kendi parmak izini bırakma biçimleri olduğu iddia edilebilir. Bu ilk çevirilerin edebiyat alanında tuttuğu yer göz önüne alındığında Simenon’un Türkçede alımlanmasını etkilediği düşünülebilir.

Makalenin amacı ve kapsamı nedeniyle sınırlı tuttuğum metin inceleme yöntemi Simenon’dan yapılan diğer çeviriler ve özellikle ikinci dönem olarak tanımlanan günümüze daha yakın dönemlerdeki Maigret çevirileri üzerine de uygulandığında Simenon çevirilerinin yıllar içindeki değişimini görmek mümkün olabilir.

KAYNAKÇA

- Akbal, Oktay. (1961). *Günlüklerim*, Temmuz 1961, C: X, S: 118, s. 788-789, Deneme Özel Sayısı, Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi.
- Alavoine, Bernard (1998). *Georges Simenon: Parcours d'une œuvre* Amiens: Encrage.
- Altan, Çetin. (1981). "Simenon Bizde Neden Okunmaz?" *Milliyet* 10 Şubat 1981: 5.
- Bajomée, Danielle (2003). *Simenon: une légende du XXe siècle* (Tournai: La Renaissance du livre.
- Baker, Mona. (2000). 'Towards a Methodology for Investigating the Style of a Literary Translator', *Target* 12(2): 241–66.
- Birkiye, Atilla. (2017). "Bu Kez Aşkın Çalkantılı Halleri" <https://t24.com.tr/k24/yazi/bu-kez-askin-firtinali-halleri,1390>
- Celal, Metin (2017). "Suç hep Suçlunun Yanına Kar mı Kalır?" <https://okudugumkitaplar.blogspot.com/2017/12/suc-hep-suclunun-yanna-kar-kalir-m.html>
- Dinçel, Burç İdem. (2010). "From *Motherless Brooklyn* to *Öksüz Brooklyn* Translating the Sttyle of Jonathan Lethem" *İ.Ü Çeviribilim Dergisi* 2010, 51-65.
- Eren, Oğuz. (2016). "Giriş" *Üç Kardeştiler*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Eren, Oğuz. (2016a) "Simenon Okumak Ayrıcalıktır" <https://t24.com.tr/k24/yazi/georges-simenon,969>
- Erkazancı Durmuş, Hilal. (2018) "William Faulkner'ın *The Sound and The Fury* Eserinde Düşünce Biçiminin Türkçeye Aktarılması" *Çeviribilim ve Uygulama Dergisi* Sayı 25 (2018 Güz). 51-70.
- House, Julian. (1981 [1977]). *A Model for Translation Quality Assessment*. Tübingen: Narr.
- Marco, Josep. (2004). "Translating style and styles of translating: Henry James and Edgar Allen Poe in Catalan" *Language and Literature* 13(1):73-90.
- Özcan Arslan, Lale Pınar Güzelyürek Çetin. (2016) "Panaroma des Traductions en Turc Des Oeuvres de Georges Simenon" *Traduire la littérature belge francophone. Itinéraires des oeuvres et des personnes*, ed by. Catherine Grave, Université de Mons (UMONS), Mons, ss.165-192.
- Parks, Tim. (1998) *Translating Style: The English Modernists and their Italian Translators*. London: Cassell.
- Şahin, Seval. (2016). "Giriş" *Yaşamak Hırsı*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Şahin, Seval. (2016). "Önsöz" *Bella'nın Ölümü*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Safa, Peyami. (1956). "Sabaha Karşı Önsözümü" *Milliyet* 23 Temmuz 1956:4.

Trosborg, Anna ., ed. (1997) Text Typology and Translation. Amsterdam and Philadelphia, PA: John Benjamins.

Uludođan, Onur. “Cinayeti kimin işlediğinin çözülmeye çalışıldığı bir polisiye değil “Kirliydi Kar””
<https://www.edebiyathaber.net/cinayeti-kimin-islediginin-cozulmeye-calisildigi-bir-polisiye-degil-kirliydi-kar-onur-uludogan://www.radikal.com.tr/kitap/yeryuzu-kitapligi-855148/>

Usanmaz, Ceyhan. 2017. “Giriş” *Manhattan’da Üç Oda*. İstanbul: Everest Yayınları.

Tüzel, Mustafa. (2017). “Yazar mı Çevirmen mi? Simenon Çevirileri” <https://www.ekdergi.com/yazar-mi-cevirmen-mi-simenon-cevirileri/>

Usanmaz, Ceyhan. (2017). “Giriş” *Manhattan’da Üç Oda*. İstanbul: Everest Yayınları.

Üyepazarcı, Erol. (2008). *Korkmayınız Mister Sherlock Holmes! Türkiye’de Polisiye Romanın 125 Yıllık Tarihi (1881- 2006) Cilt 2*. İstanbul: Ođlak Yayınları.

Yazar tarafından potansiyel bir çıkar çatışması bildirilmemiştir.

